

ня конкретних негласних слідчих дій оформлюється відповідним протоколом.

Досліджуючи питання щодо застосування технічних засобів при провадженні негласних слідчих (розшукових) дій, слід також визначати межі допустимості їх використання. З цією метою законодавцем визначено головну умову застосування технічних засобів, а саме у ст. 9 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» зазначається, що для одержання інформації забороняється застосовувати технічні засоби, які пригнічують волю або завдають шкоди здоров'ю людей та навколишньому середовищу.

Застосуванню технічних засобів при провадженні негласних слідчих (розшукових) дій слід приділяти значної уваги, враховуючи той факт, що сьогодні технічний прогрес постійно вдосконалюється, збільшується кількість фахівців у сфері техніки, які використовують при вчиненні злочини найновіші технології та технічні засоби.

Куратченко Михайло Віталійович
здобувач кафедри

Чаплинський Костянтин Олександрович
завідувач кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії,
доктор юридичних наук, професор
*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ТАКТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОДНОЧАСНОГО ДОПИТУ ДВОХ І БІЛЬШЕ ВЖЕ ДОПИТАНИХ ОСІБ

Допит двох і більше вже допитаних осіб використовувався у кримінальному судочинстві древніх держав. Так, у «Руській правді» (XI–XII ст.) був зафіксований правовий інститут «Звід», який був прообразом допиту двох і більше вже допитаних осіб [1]. Чинний кримінальний процесуальний кодекс України (п. 9 ст. 224 КПК України) визначає, що слідчий, прокурор має право провести одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб для з'ясування причин розбіжностей у їхніх показаннях [2]. На початку такого допиту встановлюється, чи знають викликані особи одна одну і в яких стосунках перебувають між собою. Свідки попереджаються про кримінальну відповідальність за відмову від давання показань і за давання завідомо неправдивих показань, а потерпілі – за давання завідомо неправдивих показань. У той же час особам, які не досягли віку кримінальної відповідальності, наголошується на необхідності давати правдиві свідчення.

Викликаним особам по черзі пропонується дати показання про ті обставини кримінального провадження, для з'ясування яких проводиться допит, після чого слідчим, прокурором можуть бути поставлені запитання. Особи, які беруть участь у допиті, їх захисники чи представники мають право ставити одна одній запитання, що стосуються предмета допиту.

До основних завдань одночасного допиту можна віднести: з'ясування при-

чин суперечностей в показаннях раніше допитаних осіб та їх усунення; викриття одного із допитаних у наданні неправдивих (неповних) показань; психологічний вплив на несумлінного учасника слідчої дії з метою схилення його до дачі правдивих показань; зміцнення вольових якостей і позиції сумлінного учасника; виявлення й встановлення доказів та нових обставин; додаткова перевірка й закріплення показань свідків, потерпілих, підозрюваних.

Кінцевою метою одночасного допиту є не усунення суперечностей, а з'ясування обставин вчиненого кримінального правопорушення. Недостатньо добитися того, щоб особи, які допитуються, давали однакові свідчення стосовно обставин, про які вони раніше повідомили суперечливу інформацію. Важливо виявити, чиї показання відповідають дійсності. При проведенні одночасного допиту слідчому вельми важливо з'ясовувати причини розбіжностей у свідченнях осіб, які допитуються.

В умовах цієї слідчої дії відбувається не тільки допит двох осіб по черзі, але й аналіз, а також безперервна конфронтація свідчень. Р.С. Белкін вказує, що «по суті, очна ставка являє собою процес безперервного порівняння свідчень двох осіб, що одночасно допитуються, з негайним використанням слідчим результатів такого порівняння для усунення протиріч в інформації, що виходить з цих джерел» [3, с. 287]. Також оголошення показань, наданих учасниками допиту на попередніх допитах, дозволяється лише після давання ними показань.

Зауваження викликає те, що може відбутися тиск на сумлінного неповнолітнього учасника. Так, за умови наявності у нього низьких вольових якостей вплив з боку двох осіб, що дають неправдиві, але узгоджені між собою свідчення, може спричинити зміну показань на неправдиві, які містять обмову або самообмову. Якщо слідчий неправильно оцінить ситуацію, а саме: не до кінця розбереться хто насправді говорить правду, то можна за рахунок психологічного впливу протидіючих розслідуванню осіб повести слідство хибним шляхом, втратити час, а можливо, навіть притягнути до кримінальної відповідальності невинуватого. Якщо ж у слідчого виникнуть підозри щодо того, що добросовісний учасник дає правильні показання, а двоє недобросовісних, змовившись між собою, даватимуть неправдиві показання, від одночасного допиту у цьому випадку трьох осіб варто відмовитися. У цьому випадку розглядувану слідчу (розшукову) дію доцільно проводити між добросовісним учасником та одним недобросовісним. Деяко іншим чином має діяти слідчий, коли недобросовісний учасник має вольову стійкість, темперамент, наприклад холерика, був раніше засудженим, у тому числі за вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів. У цьому випадку слідчому потрібно використати не одного сумлінного учасника, а двох, яким буде легше і впевненіше давати показання, і, таким чином, психологічно тиснути на несумлінного учасника.

Усе зазначене вимагає від слідчого всебічності в оцінці ситуації, досконалого володіння тактичними прийомами, передбачення сценарію розвитку подій під час одночасного допиту двох чи більше раніше вже допитаних осіб. У разі передбачення можливості одержання негативного результату та погіршення, у результаті цього, обстановки розслідування, слідчий має відмовитися або перенести розглядувану слідчу (розшукову) дію на більш пізній час. Таким чином слідчий покращить результативність проведення

розглядуваної слідчої (розшукової) дії.

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bibliotekar.ru/istoria-prava-rossii/3.htm>

2. Кримінально-процесуальний кодекс України : Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України». – Х. : Одиссей, 2012. – 360 с.

3. Белкин Р.С. Курс криминалистики: Криминалистические средства, приемы и рекомендации : в 3-х томах. – М. : Юристъ, 1997. – Т. 3. – 480 с.

Литвиненко Наталія Олександрівна
ад'юнкт Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

МІСЦЕ ТА РОЛЬ ТИПОВИХ СЛІДЧИХ СИТУАЦІЙ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КОРИСЛИВО-НАСИЛЬНИЦЬКИХ ЗЛОЧИНІВ

Протидія злочинним проявам є одним з основних завдань правоохоронних органів України, зокрема Національної поліції. У даній діяльності застосовуються засоби і методи, розроблені багатьма юридичними науками, серед яких одне з основних місць займає криміналістика. З огляду на те, що відповідно до Конституції України найвищою соціальною цінністю визнаються людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека, забезпечення яких є головним обов'язком держави, то корисливо-насильницькі злочини можна віднести до злочинів із значним рівнем суспільної небезпечності.

Напрямок розслідування корисливо-насильницьких злочинів та засоби вирішення тактичних завдань, що постають на його етапах, багато в чому залежать від вихідної слідчої ситуації. Якщо під слідчою ситуацією розуміти певну сукупність інформації про подію злочину і причетних до нього осіб, яка відома слідчому на певному відрізку розслідування, то можна виділити кілька типових ситуацій у разі вчинення нападів з корисливих мотивів. Це напади, що вчиняються: 1) на відкритій місцевості щодо службових або приватних осіб; 2) на осіб, які перебувають у службових приміщеннях; 3) на осіб, що перебувають у житлових приміщеннях; 4) на осіб, які перебувають у транспортних засобах як водії або пасажери.

На початковому та наступному етапах розслідування доцільно виділити чотири типові ситуації:

- 1) підозрювана особа (група осіб) встановлена і затримана;
- 2) підозрювана особа (група осіб) встановлена, але не затримана;
- 3) частина підозрюваних осіб встановлена і затримана, інша частина не встановлена;
- 4) є певні дані про злочинця, але підозрюваний не встановлений.

Вирішення багатьох завдань розслідування спрощується у випадку затримання підозрюваного при вчиненні корисливо-насильницького злочину на місці вчинення нападу, передачі майна, у результаті переслідування по гаярчих слідах. В інших ситуаціях потрібна ретельна перевірка і багатоетапне